

UMEÅ UNIVERSITET
Institutionen för socialt arbete
Uppsats 15 Hp Termin 6
Vårterminen 2016

Attityder, bemötande och kunskap

- Socialarbetares syn gentemot personer med en funktionsnedsättning

Social workers attitudes and knowledge
towards individuals with disabilities

Handledare:
Tommy Andersson

Författare:
Emelie Lundström
Josefin Höglund

UMEÅ UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

uppsats 15 Hp, Termin 6, VT - 16

Författare: Emelie Lundström & Josefin Höglund

Handledare: Tommy Andersson

Attityder, bemötande och kunskap – socialarbetares syn gentemot personer med en funktionsnedsättning

Social workers attitudes and knowledge towards individuals with disabilities

Personer med en funktionsnedsättning är en grupp som under lång tid blivit stigmatiserade och diskriminerade. Med lagar som SoL och LSS kom det nya riktlinjer i bland annat hur dessa personer ska bemötas och integreras i samhället. Studiens syfte är att belysa hur socialarbetares attityder, bemötande och kunskap kan se ut gentemot denna grupp, något som gjordes genom fyra semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna gjordes med socialarbetare som arbetar inom socialtjänsten och uppfyller kriterier om att de arbetat en längre tid, har en högre position och arbetar med den berörda gruppen. Resultatet av studien visar att socialarbetare anser sig ha ett gott bemötande och en bra attityd på arbetsplatsen. Kunskapsnivån hos socialarbetare var relativt hög, men alla intervjupersoner ansåg att mer kunskap behövs inom området. Slutsatsen är att det skett stora förändringar gällande attityd, bemötande och kunskap, men att det ständigt behöver förbättras.

Sökord/Nyckelord: Funktionsnedsättning, funktionshinder, attityder, handicap, disabilities, attitudes, knowledge

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
2. BAKGRUND	3
2.1 Nuvarande bakgrund	3
2.2 Mänskliga rättigheter	4
3. TIDIGARE FORSKNING.....	7
3.1 Attityder	7
3.2 Bemötande.....	8
4. BEGREPP	10
5. METOD	11
5.1 Forskningsmetod	11
5.2 Urval av respondenter	11
5.3 Undersökningsinstrument	11
5.4 Genomförande	12
5.5 Analysmetod.....	12
5.6 Kvalitet.....	12
5.7 Etik	13
5.7.1 Informationskravet	13
5.7.2 Samtyckeskravet	13
5.7.3 Konfidentialitetskravet	14
5.7.4 Nyttjandekravet	14
5.8 Ansvarsfördelning	14
6. RESULTAT OCH ANALYS	15
6.1 Frågeställning 1: Vilka attityder kan socialarbetare ha gentemot personer med en funktionsnedsättning?.....	15
6.2 Frågeställning 2: Hur kan socialarbetarens bemötande se ut gentemot personer med en funktionsnedsättning?.....	17

6.3 Frågeställning 3: Hur kan socialarbetares kunskap se ut gällande funktionsnedsättningar?	20
6.4 Frågeställning 4: Hur kan attityder, bemötande och kunskap ha förändrats genom åren?	21
7. DISKUSSION	24
7.1 Inledning diskussion.....	24
7.2 Diskussion attityder, bemötande och kunskap	24
7.3 Diskussion metod	26
7.4 Framtida forskning.....	27
8. LITTERATURFÖRTECKNING	29
BILAGA 1.....	33
BILAGA 2.....	34

1. Inledning

Idiot, invalid och många andra negativa benämningar har använts genom åren på det vi idag använder benämningen funktionsnedsättning till. Det sågs länge som något skamligt och dessa personer fick inte den hjälp och anpassning de behövde och därmed ingen chans i samhället. Det var en grupp som stod utanför samhället under lång tid och som för många inte existerade. Bemötandet mot gruppen var så gott som obefintligt och det som sades om gruppen var ofta i negativa ordalag. År 1998 gjordes en statlig offentlig utredning (SOU 1998:121) om professionellas attityder och bemötande mot personer med funktionsnedsättning då det visat sig att personerna ansåg att de fått ett negativt bemötande då de varit i kontakt med de professionella. Detta påvisar att det inte skett en så stor förändring i bemötande och attityder vid den här tidpunkten.

Att personer med en funktionsnedsättning får samma rättigheter och möjligheter att leva ett liv som alla andra är viktigt, idag finns det därför politiska mål för att säkerställa detta. Lagen om särskilt stöd till vissa funktionshindrade (1993:387) kom 1993 och ersatte då två tidigare lagar som rört gruppen. I och med LSS lagen tillkom även en hel del insatser som personerna har rätt att ansöka om. Lagen säger att personerna har samma rättigheter som alla andra till ett normalt liv, med hjälp av de insatser som den enskilde behöver.

En grundpelare som detta står på är de mänskliga rättigheterna. Det är en bindande överenskommelse som reglerar förhållandet mellan stat och den enskilde människan. Mänskliga rättigheter tillkom efter andra världskriget för att FN ansåg att det måste finnas ett bättre skydd för den enskilde individen. Under åren har en rad olika konventioner tillkommit som innehåller grundläggande friheter, rätten till skydd mot övergrepp samt för att tillgodose de grundläggande behoven. År 2006 antogs en ny konvention som värnar om personer med funktionsnedsättning. Den konventionen kom till för att stärka skyddet av de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och syftar till icke-diskriminering gentemot personerna. Detta innebär i praktiken att personer med funktionsnedsättning ska kunna ta del av såväl sociala och kulturella som ekonomiska, politiska och medborgerliga rättigheter. Konventionen i sig skapar inte några nya rättigheter utan syftar till att undanröja hinder för personer med funktionsnedsättning att åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Detta är något som Sverige sedan 2009 har skrivit på och åtagit sig att följa. (Mänskliga rättigheter, [MR], 2014)

Funktionshinderspolitiken (tidigare handikappolitiken) handlar om att värna om personer med funktionsnedsättning. Målet är att skapa ett samhälle utan hinder för personer med funktionsnedsättning där delaktighet och jämlika levnadsvillkor råder.

Funktionshinderspolitiken grundar sig i de mänskliga rättigheterna där varje individs möjlighet att utifrån sina förutsättningar delta i samhällets alla delar står i fokus. De nationella målen med funktionshinderpolitiken är att det ska finnas en samhällsgemenskap med mångfald som grund, att samhället ska utformas så att personer med

funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet samt att det ska råda jämlikhet i levnadsvillkor. (prop. 1999/2000:79).

Trots att det finns lagar samt de mänskliga rättigheterna som vittnar om att personerna ska få samma chans till ett liv som en person utan funktionsnedsättning blir många personer med funktionsnedsättning bemötta med en oförståelse kring deras problematik (SOU 1998:48). Många personer i samhället ser fortfarande personer med funktionsnedsättning som personer som är annorlunda och konstiga och ofta pratas det om gruppen i negativa termer. Personer med funktionsnedsättning blir ofta diskriminerade, något som verkar vara helt okej av samhället (SOU 1998:48). Mycket av det som sägs handlar om ren okunskap hos individerna, något som Flatt-Flutz & Phillips (2012) studie bekräftar. De menar att de som genomgått någon form av utbildning inom ämnet har en betydligt mer positiv attityd till personer med funktionsnedsättning än de som inte har gjort det.

Det är flera tusen personer som idag arbetar med personer med funktionsnedsättning och socialarbetare bör ha en positiv attityd och ett bra bemötande gentemot dessa. Detta är något som de sedan kan använda och sprida i det övriga samhället. Roush (1986) skriver att det ligger på de professionellas ansvar att upplysa människor om acceptans och förståelse för människors olikheter. Det är den gruppen som besitter kunskapen och kan därmed bidra till samhällsdiskussionen på ett korrekt sätt. Det är därför av största vikt att social arbetare tar sitt arbete på allvar och inte agerar diskriminerande på något sätt. Dessa socialarbetare möter en stor del av Sveriges befolkning och har därför ett stort ansvar, personerna de möter ska inte riskeras att bli kränkta, stigmatiserade eller inte respektfullt bemötta. Hur socialarbeters attityder och bemötande ser ut idag finns det inte så mycket forskning om. Mer forskning kring området kan bland annat leda till att dessa personer blir bättre bemötta och att de även inkluderas mer i samhället.

1.1 Syfte och frågeställningar

Mot ovanstående bakgrund är syftet med detta arbete att undersöka hur attityder och bemötande kan se ut bland socialarbetare gentemot personer med en funktionsnedsättning.

Syftet bryts ner i följande frågeställningar

- Vilka attityder kan socialarbetare ha gentemot personer med en funktionsnedsättning?
- Hur kan socialarbeters bemötande se ut gentemot personer med en funktionsnedsättning?
- Hur kan socialarbeters kunskap se ut gällande funktionsnedsättningar?
- Hur kan attityder, bemötande och kunskap ha förändrats genom åren?

2. Bakgrund

2.1 Nuvarande bakgrund

Det kommer ständigt nya riktlinjer för att stärka personer med funktionsnedsättnings rättigheter. Det har även tillkommit en specifik konvention i mänskliga rättigheter för dessa personer. Både Socialtjänstlagen [SoL] (2001:453) och Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade [LSS] (1993:387) har tillkommit. Socialtjänstlagen reglerar vilket stöd och i vilken utsträckning personer med bland annat psykisk funktionsnedsättning är berättigad till. LSS är en rättighetslag som riktar sig till personer med någon form av funktionsnedsättning som ingår i en av de tre olika personkretsarna. I och med att dessa lagar trädde i kraft finns det tydliga riktlinjer om hur personer med en funktionsnedsättning ska bemötas och göras delaktiga i samhället. Undersökningar visar att personer med en funktionsnedsättning har blivit mer medvetna om sina rättigheter, vilket ställer högre krav på socialarbetarnas förmåga och kompetens att möta och bemöta personerna (SOU 1998:121). Både SoL och LSS inrymmer paragrafer som lyfter kompetenskraven som en viktig del i arbetet med personerna. Det ska finnas personal med rätt utbildning och erfarenheter av målgruppen. Däremot visar en rapport att det idag saknas beskrivningar av hur den grundläggande och specialiserad kompetens inom socialtjänsten bör se ut. Det saknas enhetliga krav på kunskap, färdigheter och förhållningssätt som personal inom socialtjänsten ska ha (Socialstyrelsen, 2007).

Rapporter visar att personer med funktionsnedsättning ofta uttalar kritik gentemot samhällets representanter där bland annat socialtjänsten ingår (SOU 1999:21). Rapporten visar att det finns stora brister i bemötandet hos de professionella gentemot personer med funktionshinder. Många personer känner sig kränkta, kontrollerade och ifrågasatta, något som går igen i nästan alla berättelser. Mönstret är detsamma oavsett vilket funktionshinder och/eller livssituation personerna befinner sig i. Lewin (2011) skriver att det är viktigt att tänka på att bemötande innefattar en maktrelation mellan det offentliga och den enskilde medborgaren, att makt är en nödvändighet för att tillförsäkra individerna ett gott liv. Makten innebär dock ett stort ansvar gentemot medborgaren. När det handlar om ett gott bemötande behöver det inte handla om att de professionella har god kunskap om olika diagnoser, utan att de lyssnar, visar respekt och försöker hjälpa till (SOU 1998:48). Även Lewin (2011) skriver att framgången i personalens bemötande inte bara beror på kunskap och metoder utan något som alltid framhållits är förmågan till empati. Att bli sedd, lyssnad på och tagen på allvar är av största vikt för personerna när den egna förmågan sviktar. För personer som söker stöd är det viktigt att mötas av professionella som har rätt kompetens. (Socialstyrelsen, 2007). Lewin (2011) skriver att det ibland fortfarande förekommer arbetssätt som präglas av uppfostran och beteendeförändringar, något som inte går ihop med dagens mål inom funktionshinderspolitiken.

Tidigt stod det klart att bemötandet till stor del präglades av yttre faktorer. Både de enskildas värderingar samt förväntningar om vad de själva har rätt till spelar roll, men även faktorer som regelsystem och de värderingsförändringar som tillkommit påverkar bemötandet (SOU

1999:21). Forskning visar att en del i de negativa attityderna som finns gentemot personer med funktionsnedsättning döljer sig bland annat av bristande kunskap om funktionsnedsättningar, vilket gör att de professionella känner rädsla och ångest inför det som är annorlunda (SOU 1998:16). En annan orsak till negativa attityder kan vara människors tendens att placera in människor i olika fack utifrån deras funktionsnedsättnings kännetecken och inte utifrån deras individuella egenskaper. Varje medlem i "facket" uppfattas på samma sätt och möts av likadana negativa förväntningar (SOU 1998:16). När det handlar om attitydförändring så har det visat sig att en kombination av ökad interaktion med funktionshindrade personer och ökad information om funktionshindrade personer ger en attitydförändring i positiv riktning (SOU 1998:16).

Språkets betydelse har ofta framhållits som en viktig faktor för hur människor upplever bemötande. Många förändringar i språket har gjorts gällande hur personer med funktionsnedsättning ska benämnas, allt för att göra det mindre stigmatiserande för personerna (SOU 1998:16). Många forskare menar att ordet handikappad innebär att stämpla en person, medan en person som är funktionshindrad placeras in i en underordnad position, något som leder till att övriga medborgare reagerar på ett visst sätt. Det finns dock forskare som inte anser att förändring av språket lett till ändrade attityder då förutfattade meningar och fördomar sitter djupt rotat hos människor (SOU 1998:16). Att förändra attityder och bemötande är svårt, men många forskare anser att förändring kan ske genom ökad information och kunskap. Forskare menar att attityder till personer med funktionsnedsättningar ser lite olika ut beroende på vilken typ av funktionsnedsättning personerna har. Till exempel så möts personer som är blinda ofta av medlidande medan personer med en utvecklingsstörning bemöts fördomsfullt. (SOU 1998:16). Detta beror på, enligt vissa forskare, att det finns en hierarki bland olika funktionshinder där blinda personer befinner sig högst upp och personer med psykisk ohälsa eller utvecklingsstörning befinner sig längst ner. Detta är dock något som andra forskare inte håller med om utan menar istället att olika attityder snarare beror på gradskillnader än artskillnader på funktionsnedsättningen (SOU 1998:16).

2.2 Männsliga rättigheter

År 2007 undertecknade Sverige konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och i januari 2009 trädde den i kraft. Konventionen är till för att förstärka de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och innehåller samma delar som övriga konventioner Sverige har skrivit under. Syftet med konventionen är att "främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutande av alla de mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde". I konventionen innefattas personer med en funktionsnedsättning bland annat av personer med varaktiga psykiska, fysiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar som på grund av samspelet med olika hinder motverkar deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra (MR, 2014)

Konventionsstaterna åberopar, erkänner, betonar, bekräftar eller ser med oro på en del saker. Här understryks det centrala i de mänskliga rättigheterna samt mer specifika delar som handlar speciellt om funktionsnedsättningar. Fyra av de mer specifika delarna som Sverige har skrivit på att de erkänner eller ser med oro på är:

- De erkänner att “Funktionsnedsättning” och “funktionshinder” är begrepp som är under utveckling samt att funktionshinder utgår från samspelet mellan en person med funktionsnedsättning och hinder som är betingade av attityder och miljö vilket motverkar personens fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra.
- De erkänner att diskriminering av en person på grund av funktionsnedsättning är en kränkning av det inneboende värdet och värdigheten hos varje människa
- De erkänner vidare mångfalden hos personer med funktionsnedsättning.
- De ser med oro på att personer med funktionsnedsättningar fortsätter möta hinder för sitt deltagande som likvärdiga samhällsmedlemmar och kränkningar av deras mänskliga rättigheter i alla delar av världen.

De allmänna principerna som konventionen har är:

- a. respekt för inneboende värde, individuellt självbestämmande, innefattande frihet att göra egna val samt enskilda personers oberoende,
- b. icke-diskriminering,
- c. fullständigt och faktiskt deltagande och inkludering i samhället,
- d. respekt för olikheter och acceptering av personer med funktionsnedsättning som en del av den mänskliga mångfalden och mänskligheten,
- e. lika möjligheter,
- f. tillgänglighet,
- g. jämställdhet mellan kvinnor och män,
- h. respekt för den fortlöpande utvecklingen av förmågorna hos barn med funktionsnedsättning och respekt för funktionsnedsatta barns rätt att bevara sin identitet.

Genom konventionen finns det allmänna åtaganden som innebär att konventionsstaten ska se till att säkerställa och främja fullt förverkligande av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning. Detta innebär bland annat:

- att avhålla sig från varje handling eller förfarande som är oförenligt med denna konvention och att säkerställa att myndigheter och offentliga institutioner handlar i enlighet med konventionen,
- att vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att avskaffa diskriminering på grund av funktionsnedsättning från alla personers, organisationers och enskilda företags sida,

- att främja utbildning om de rättigheter som erkänns i denna konvention för specialister och personal som arbetar med personer med funktionsnedsättning, så att de bättre ska kunna ge det stöd och den service som dessa rättigheter garanterar.

I konventionen finns det ett antal artiklar, en artikel som är särskilt intressant i detta arbete är artikel 8. Artikel 8 handlar om medvetandegörande om situationen för personer med funktionsnedsättning. Här står det att konventionsstaterna åtar sig att vidta omedelbara, effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att höja medvetande i hela samhället om personer med funktionsnedsättning, främja respekten för deras rättigheter och värdighet. Att de ska bekämpa de stereotypa uppfattningar, fördomar samt skadliga sedvänjor rörande personer med funktionsnedsättning bland annat sådana som grundas på kön och ålder. Konventionsstaterna ska även höja medvetandet om kapaciteten hos och bidrag från personer med funktionsnedsättning. (MR, 2014)

I januari 2011 lämnade Sverige in sin första rapport till Förenta Nationernas [FN] kommitté angående konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Kommittén granskade rapporten 2014 och kom då med både negativa och positiva aspekter. Kommittén uttrycker i rapporten en oro över att Sverige endast har system för uppföljning av konventionen inom de områden som strikt är relaterad till funktionshinderspolitiken (FN, 2012). Därav omfattas inte hela bredden av konventionens alla rättighetsområden. Att konventionen inte har integreras i den svenska lagstiftningen och att tolkningen därmed överläts till myndigheter och domstolar är ytterligare en punkt som kommittén uttrycker oro för. Det finns också en allvarlig skillnad mellan konventionsstatens politik och kommunernas politik när det gäller att genomföra konventionen. Ännu en punkt som kommittén uttrycker oro över är allmänhetens bristande kunskaper om olika funktionsnedsättningar, relevanta faktorer och behov av skälig anpassning som avser funktionsnedsättningar, i synnerhet inom utbildningssystemet och hos beslutsfattare. Kommittén rekommenderar att särskilda program inrättas, i samråd med organisationer för personer med funktionsnedsättning, för att öka medvetenheten hos anställda i offentlig sektor. (FN, 2014)

3. Tidigare forskning

Attityder, bemötande och kunskap är tre ämnen som går in i varandra. På grund av detta är kunskapsöversikten bara uppdelade i två underkategorier, nämligen attityder och bemötande, i bägge dessa står det även en del om kunskap då det hänger samman med de övriga kategorierna. Forskning om funktionsnedsättningar är ibland inriktade på en specifik funktionsnedsättning och i de fall det står tydligt i forskningen kommer det att skrivas ut i denna kunskapsöversikt. I annat fall kommer funktionsnedsättning eller funktionshinder innebära en allmän definition av de olika funktionsnedsättningarna. Personer med funktionsnedsättningar kommer ibland att nämnas som ”personer” eller att det refereras till ”gruppen” och då betyder det gruppen personer med funktionsnedsättning. Med professionella menar vi socialarbetare om inte annat anges.

3.1 Attityder

Många studier visar att människors negativa attityder gentemot personer med funktionsnedsättning ofta grundar sig i att de känner sig illa till mods över att de inte vet hur de ska möta personen (Golding & Rose, 2014). Studier har visat att kunskap om funktionsnedsättningar spelar en stor roll för vilken attityd och bemötande professionella har gentemot personerna. Många av de professionella vittnar om att de inte vågat ta kontakt och prata med personer med personer med en intellektuell funktionsnedsättning innan de började arbeta med dem, något som berodde på brist på kunskap (Golding & Rose, 2014). Den negativa inställningen blir inte bättre av att de aldrig vågar ta kontakt med en person med en funktionsnedsättning.

Socialarbetares attityder gentemot personer med funktionsnedsättning är viktiga då de sätter standarden för hur övriga samhällets attityder ser ut och förändras. Att de professionella pratar om gruppen på ett positivt sätt för övriga medborgare är viktigt för att skapa en förståelse och en positiv attityd hos alla medborgare. (Roush, 1986). Det är de professionellas uppgift att bidra med kunskap till det övriga samhället. Nyckeln till att förändra attityder och bemötande börjar hos de professionella som arbetar med personerna. Flatt-Fultz och Philips (2012) skriver att empowerment, som beskrivs som att personerna själva har kraften att ta beslut gällande sina egna liv, är nyckeln som hjälper individer att förespråka sig själva och att uttrycka vad som är bäst för dem själva. De professionella uppmuntras att främja empowerment med syfte att förevisa attityder och bemötande. Det är ett viktigt verktyg för personerna att visa att de kan och att de är individer som har rättigheter och kan styra över sina egna liv. Morin, Crocker, Beaulieu-Bergeron och Caron (2013) skriver att kunskap om personernas kapacitet och rättigheter samt kunskap om orsaker till att personer har en intellektuell funktionsnedsättning och vad det egentligen är kan leda till en mer positiv attityd gentemot personerna.

Språket har en central roll i hur människor ser på personer med funktionsnedsättningar (Roush, 1986). Språket har förändrats mycket över tid och funktionsnedsättning hette bara för

några år sedan funktionshindrad, alltså en person som var hindrad från att göra vissa saker. Att språket har betydelse för hur vi uppfattar och värderar olika saker är viktigt att tänka på. Roush (1986) skriver att språket är ett kraftfullt medel för att sätta ord på personer med funktionsnedsättningar. Hon menar att orden vi använder är direkt avgörande för om en individ ser personen med funktionsnedsättning som en likvärdig människa, eller om personen nedgraderas till en person som är sämre än övriga medborgare.

Golding och Rose (2014) skriver att socialarbetare kan verka hämmande gällande attityder om de inte låter personer med funktionsnedsättningar vistas i samhället och inkluderas med övriga medborgare. Detta visar att det är viktigt att socialarbetarnas attityder och att tron på att personerna klarar av att integreras i samhället finns bland de professionella. Det är socialarbetarna som med sin kunskap skapar förutsättningar för övriga medborgare att välkomna personer med funktionsnedsättningar i samhället. Det är de professionellas uppdrag att till viss del upplysa övriga samhället och visa en positiv attityd gentemot gruppen (Roush, 1986). Studier har visat att förbättrad förståelse för funktionsnedsättningar har gett effekt i en mer positiv attityd gentemot personer med funktionsnedsättning (Golding & Rose, 2014). Hein, Grumm och Fingerle (2011) skriver att desto mer kontakt individer har med personer med en funktionsnedsättning, signifikant reducerar de negativa attityderna. Detta är något som även Krahe och Altwassers (2006) bekräftar. Ofta handlar negativa attityder om okunskap om personerna och deras funktionsnedsättningar. En annan orsak till negativa attityder kan bero på människors tendens att placera personer utifrån deras funktionsnedsättning och inte utifrån var och ens individuella egenskaper (Krahe & Altwassers, 2006). Erfarenheter är även det något som väger in i hur de professionellas attityder visar sig. Golding och Rose (2014) menar att desto mer erfarenheter de professionella har om funktionsnedsättningar, desto mer positiv är deras inställning till personer med en funktionsnedsättning.

Att socialarbetarna spelar en viktig roll i hur de förmedlar bilden av personer med en funktionsnedsättning gentemot det övriga samhället är konstaterat av flera forskare. Klooster, Dannenberg, Taal, Burger och Rasker (2009) understryker att det är viktigt att studenter utvecklar och behåller en positiv attityd gentemot personer med funktionsnedsättning i början av studietiden då det är de som kommer att arbeta med personerna i framtiden. Brown m.fl. (2009) skriver att det var en signifikant skillnad i attityder bland de som gick sista året på terapeutprogrammet jämfört med de som gick första året. De som gick tredje året hade fått mer kunskap om funktionsnedsättningar vilket gjorde att de hade mer förståelse och därmed en mer positiv attityd till personerna. Detta tyder på att personerna som lärt sig mer om gruppen har en större förståelse och därmed en positivare attityd gentemot personer med funktionsnedsättningar. Forskningen visar att negativa attityder från professionella är en barriär för personerna att övervinna då de söker hjälp (Klooster m.fl., 2009).

3.2 Bemötande

Det finns många studier som berör ämnet funktionsnedsättningar. Många studier som berör bemötande avser att belysa hur personer med funktionsnedsättning anser att de blir bemötta

av de professionella. Personer med en intellektuell funktionsnedsättning fortsätter att mötas av negativa attityder vilket innebär svåra hinder för personerna att integreras i samhället (Morin m.fl., 2013). Flera av dessa studier visar att flertalet personer med funktionsnedsättning tycker sig ha blivit dåligt bemötta av socialarbetare (Golding & Rose, 2014). Forskning som belyser om socialarbetare anser sig ha tillräcklig kunskap för att bemöta personerna på ett professionellt sätt är betydligt färre.

Att bli bemött på ett bra sätt vid kontakt med socialarbetare är något som är viktigt för alla individer. Än viktigare är det för personer som har en funktionsnedsättning att bli bemött på ett sätt som gör att de förstår vad den professionella säger. Funktionsnedsättning är ett väldigt brett begrepp och inrymmer många olika typer av diagnoser, vilket gör att det inte går att skapa en manual för hur denna grupp ska bemötas. Socialarbetare måste därför vara flexibla och uppmärksamma på varje individs behov av förtydligande. Det är den professionella uppgift att med sin kunskap, erfarenheter och resurser ge den hjälp, assistans eller insatser som medborgaren behöver (Roush, 1986). I Golding och Rose (2014) studie framkom det att personer som arbetat länge med personer med funktionsnedsättningar tenderar att utifrån deras erfarenheter ha ett bättre bemötande och en positivare attityd jämfört med personer som inte har arbetat lika länge.

Golding och Rose (2014) skriver vidare att många av de professionella anser att personer med funktionsnedsättning ofta blir negativt bemötta av personer i samhället. Morgan och Lo (2013) skriver att personer med funktionsnedsättning ofta känner sig hjälplösa vid ett negativt bemötande av de professionella och att negativa attityder hos de professionella har en tendens att få till följd att de blir partiska i sin interaktion med personerna. Personer med funktionsnedsättning kan även bli positivt diskriminerade. Med detta menar de att professionella ibland tenderar att ge ett trevligare bemötande mot personer med funktionsnedsättningar (Golding & Rose, 2014). Detta visar att bemötandet inte alltid behöver vara negativt mot gruppen som helhet. De professionella beskriver att i takt med att deras förståelse om varför personer med intellektuell funktionsnedsättning gör som de gör har lett till att deras bemötande blivit bättre (Golding & Rose, 2014).

4. Begrepp

Funktionsnedsättning:

Är en definition som kan ha olika betydelser beroende på vilket sammanhang det handlar om. I studien används funktionsnedsättning för att beskriva att en människa har en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. Nedsättningen kan uppstå till följd av sjukdom eller annat tillstånd, en medfödd eller förvärvad skada.

Funktionshinder:

Funktionshinder är något som skapas i samspel med samhället, när det inte är anpassat för en person med en funktionsnedsättning, samt gör att personen hindras från full delaktighet.

Bemötande:

Begreppet bemötande definieras enligt Nationalencyklopedins ordbok som "uppträda mot". Vilket innebär att bemötande är ett fenomen som skapas inom mellanmänniska relationer (Nationalencyklopedin, 2016).

Attityder:

Med attityder avses att beskriva den inställning som finns hos individer. Den inställningen kan i sin tur påverka hur deras bemötande ser ut.

Kunskap:

Med kunskap menas den information individen samlat på sig och processat antingen genom praktiska erfarenheter, utbildning och/eller egen inläsning.

5. Metod

5.1 Forskningsmetod

Denna studie bygger på en kvalitativ metod i form av individuella intervjuer. Denna metod valdes då det på ett bättre sätt kan hjälpa till att besvara studiens syfte än en kvantitativ metod. Med en kvantitativ metod hade det varit svårt att utforma frågor som gett det resultat som eftersträvades.

5.2 Urval av respondenter

Det finns flera urvalsmetoder som hade varit lämpliga i denna studie. Eftersom studien är en kvalitativ undersökning uteslöts de mer kvantitativa urvalsmetoderna så som obundet slumpmässigt urval, stratifierat urval eller klusterurval. Detta då det inte hade blivit ett bra resultat i och med att risken hade varit att personerna som blev slumpmässigt utvalda inte var de personer som var mest lämplig för denna studie. I och med att personerna som arbetar på socialtjänsten inte var kända och forskarna inte kan veta vilka som uppfyller kriterierna för personer som är lämpliga för studien användes kedjeurval. Ett kedjeurval är enligt Bryman (2012) en urvalsform där en person kontaktas och sedan ger tips på personer som vet mer om ämnet. Detta för att få fram intervjupersoner som är kunniga och uppfyller en del kriterier. Urvalet görs ofta systematiskt utifrån vissa specifika kriterier (Magne-Holme & Krohn-Solvang, 1997) Kriterierna var att de ska ha arbetat en längre tid inom socialtjänsten, att de har en högre position och att de i sitt arbete i någon form arbetar med personer som har en funktionsnedsättning. Urvalet gick till så att första kontakten togs med en person där kunskap fanns om att personen hade information om området som studien vill undersöka. Genom kontakt med denna person skapades en bild över hur det såg ut i den aktuella kommunen och information gavs om möjliga intressanta intervjupersoner som stämde överens med kriterierna för studien. Därefter valdes ett antal av dessa personer ut för en närmare kontakt om en eventuell intervju.

5.3 Undersökningsinstrument

Utifrån frågeställningarna gjordes en intervjuguide (*Bilaga 1*) som systematiskt delade upp frågorna efter de tre ämnen studien berör. De delades upp under rubrikerna bemötande, kunskap och attityder för att lättare strukturera intervjun och för att vara säker på att få svar på frågeställningarna. Intervjuguiden innehöll även bakgrundsfrågor för att få en bättre bild av vad intervjupersonernas arbete innebar och hur lång tid de varit verksamma inom socialt arbete i någon form. Intervjuerna som gjordes var semistrukturerade intervjuer, vilket är en intervjuform där intervjuaren på förhand har en uppsättning frågor som är allmänt formulerade samt där intervjuaren ställer följdfrågor på sådant som uppfattas vara viktigt (Bryman, 2011). Att använda semistrukturerade intervjuer innebär en chans att forma materialet utefter vad intervjupersonerna har att berätta, på så vis går ingen intressant information förlorad, något som lättare skulle kunna glömmas bort i exempelvis en enkät. Genom att använda sig av semistrukturerade intervjuer med öppna frågor får

intervjupersonen möjlighet att svara med sina egna ord. Intervjupersonerna får också en annan möjlighet att uttrycka sig och berätta mer om sina personliga erfarenheter och synpunkter. (Bryman, 2011)

5.4 Genomförande

Fyra intervjuer genomfördes, samtliga med kvinnor. Kontakt med intervjupersonerna togs via telefon, där de blev informerade om vad studien handlade om, tidsåtgång samt kontaktuppgifter. Deltagarna blev tillfrågade om det gick bra att intervjun spelades in på band för att det skulle bli lättare att sedan transkribera materialet. Innan intervjuerna gjordes fick intervjupersonen läsa igenom informationsbrevet (*Bilaga 2*), detta brev fick de sedan behålla. Informationsbrevet innehöll fakta om studiens syfte samt att medverkan var frivillig. Det innehöll även forskarnas samt handledarens kontaktuppgifter och uppgifter om hur materialet kommer att förvaras. Intervjuerna gjordes på intervjupersonernas arbetsplats och spelades in med en diktafon. Intervjuerna tog ca en timme vardera och de utgick ifrån intervjuguidens frågor samt följdfrågor som blev aktuella utifrån intervjupersonens svar.

5.5 Analysmetod

Efter att intervjuerna genomförts transkriberades materialet, vilket innebär att intervjun skrevs ner ordagrant utifrån det inspelade materialet (Bryman, 2012). Sedan avkodades intervjumaterialet genom att fingera namn och avlägsna information som kan höras till en specifik person. Detta för att förhindra att intervjupersonerna skulle kännas igen i det redovisade resultatet. Det insamlade materialet analyserades enligt kvalitativ innehållsanalys. Detta innebär att när transkriberingen var gjord, lästes materialet och meningsbärande enheter markerades. Utifrån de meningsbärande enheterna skapades kategorier, bland annat möjligheter, förändringar och språk. Under kategorierna placerades de olika meningsbärande enheterna in efter vad de handlade om. När detta var gjort slogs flera kategorier ihop och bildade olika teman. Med hjälp av dessa teman kunde frågeställningarna besvaras. Analysen av materialet inleddes redan när de meningsbärande enheterna markerades och var en process som fortsatte genom framtagningen av kategorier och teman.

5.6 Kvalitet

Extern reliabilitet och intern reliabilitet är två begrepp som beskriver kvaliteten på en studie. Den externa reliabiliteten handlar om utsträckningen i vilken en undersökning kan upprepas. Eftersom att det inte går att "frysa" de sociala betingelser och den sociala miljön så är det svårt att uppfylla dessa kriterier i studien (Bryman, 2012). Den interna reliabiliteten handlar om ifall forskare har samma syn över hur de ska tolka det de ser och hör (Bryman, 2012). Genom diskussioner så skapades en bredare bild över vad vi såg och hörde samt att vi på så kom överens om hur det vi ser och hör ska tolkas. Två andra begrepp som beskriver kvaliteten är intern validitet och extern validitet. Den externa validiteten handlar om i vilken utsträckning resultaten kan generaliseras till andra situationer och sociala miljöer (Bryman, 2012). Eftersom studien baserar sig på fyra kvalitativa intervjuer av personer som arbetar inom socialtjänsten så går det inte automatiskt att generalisera resultatet. Svaren som getts är

dessa fyra personers egna erfarenheter och kan stämma överens med hur andra skulle uppfatta och svara på liknande frågor. Bryman (2012) menar att det är mer eller mindre omöjligt att generalisera till en representativ population. Däremot finns det ingenting som säger att liknande forskning skulle ge liknande resultat om en undersökning gjordes inom någon annan socialtjänst. Den interna validiteten syftar till att undersöka det som ska undersökas, att frågorna som ställs verkligen ger svar på studiens syfte och frågeställningar (Larsson, 2005). Detta har gjorts genom en noggrann genomgång av frågeställningarna i samband med att intervjuguiden gjordes.

5.7 Etik

När det kommer till de etiska övervägande i studien behövs inte några ytterligare överväganden. Detta eftersom studien inte innebär någon större risk för deltagarna. Frågorna utformades så att deltagarna bara till viss del utgick från sig själva, mycket handlar det om hur de ser på bemötande och attityder och studien går inte vidare in på hur just deras egna attityder ser ut eller hur de själva bemöter sina klienter. Nyttan med studien väger över de eventuella riskerna som skulle kunna finnas, detta genom att studien belyser något viktigt som kan utmynna i att arbetet gentemot personer med funktionsnedsättningar utvecklas till det bättre.

5.7.1 Informationskravet

När första kontakten togs med intervjupersonerna informerades de om studiens syfte samt att det var en intervju de tillfrågades om att delta i. Information om att frågorna till största delen handlade om bemötande och attityder allmänt och inte helt utgick ifrån deras eget bemötande och deras attityder. Detta för att det var något som kunde påverka deras vilja att delta, något som är en viktig del i informationskravet (Vetenskapsrådet, 2002). Deltagarna fick även information om att deltagandet var frivilligt och att de kunde avbryta sin medverkan tills dess att materialet var avkodat och analysen hade påbörjats. Deltagarna fick även information om forskarnas kontaktuppgifter om de hade frågor angående studien.

5.7.2 Samtyckeskravet

Samtyckeskravet innebär att forskaren ska inhämta samtycke från forskningsdeltagarna (Vetenskapsrådet, 2002). Samtycke inhämtades både vid första kontakten då intervjupersonerna fick frågan om att delta samt att de fick frågan igen innan intervjun påbörjades. När intervjupersonerna svarat ja till att delta fick de ett informationsbrev som innehöll detaljer om studiens syfte, hur uppgifterna skulle hanteras samt att de hade rätt att avbryta sin medverkan fram tills att materialet var avkodat och analysen skulle börja. Kalman och Lövgren (2012) skriver att informerat samtycke bygger på att forskningsdeltagaren måste få en grundlig information om vad de förväntas delta i för att kunna ta ställning till om de vill delta eller inte.

5.7.3 Konfidentialitetskravet

Enligt Vetenskapsrådets (2002) principer innebär konfidentialitetskravet att forskaren ska värna om individerna genom noggrannhet med hur forskaren hanterar den data som samlats in, att data hanteras säkert så att ingen utomstående kan ta del av materialet. Under denna forskningsprocess har allt material förvarats på forskarnas datorer som varit låsta och oåtkomliga för obehöriga. Allt material har avkodats så att det inte går att härröra till någon specifik person och inte heller var personerna arbetar.

5.7.4 Nyttjandekravet

Materialet som samlats in kommer endast att användas till denna studie och kommer inte att lämnas vidare till någon utomstående, något Vetenskapsrådet (2002) beskriver som nyttjandekravet. Det insamlade materialet kommer inte att lämnas vidare till någon som inte har med forskningsprojektet att göra.

5.8 Ansvarsfördelning

Arbetet har till viss del delats upp under skrivandets gång. När det gäller inledningen så hade Emelie Lundström huvudansvaret och på bakgrunden hade Josefin Höglund huvudansvaret. Vi har dock hela tiden bett om varandras hjälp och åsikter för att få avsnitten att hänga ihop och komma framåt i skrivandet. Alla intervjuer gjorde vi tillsammans och vi transkriberade två intervjuer var. När vi sedan kom till analysarbetet så arbetade vi tillsammans för att koda och analysera. I resultatdelen tog vi ansvar för varsitt tema, men även där hjälptes vi åt att skriva för att få det till en helhet. Diskussionen skrev vi tillsammans då det kändes lättare att sitta och diskutera vad som egentligen kommit fram av undersökningen och således diskuterade vad vi skulle skriva.

6. Resultat och analys

Resultatet presenteras under respektive frågeställning för att få en bättre överblick över vad svaren visar. Då materialet kodades framkom det sex teman som är, "bemötande", "kunskap", "attityder", "förändring", "professionen" samt "personer, inte funktionsnedsatta". Dessa teman kommer att beröras under detta resultat och analysavsnitt. Fyra teman hamnar under varsin frågeställning, de andra två teman som är "professionen" och "Personer, inte funktionsnedsatta" går in i de andra teman och är beroende av de andra teman, men detta kommer att tydliggöras under respektive frågeställning.

I resultatdelen beskrivs intervjupersoner både som intervjupersoner och deltagare detta för att göra texten lättare att läsa och minska upprepningar.

6.1 Frågeställning 1: Vilka attityder kan socialarbetare ha gentemot personer med en funktionsnedsättning?

Attityder

Attityder och kunskap är något som går ihop, med mer kunskap och förståelse kan attityder förändras. Detta är något som bekräftas av Brown m.fl. (2009) som skriver att mer kunskap om personerna ger en större förståelse vilket kan leda till en mer positiv attityd gentemot personerna. En av intervjupersonerna säger:

"Attityder bygger på att jag har någon slags föreställning om hur saker och ting är och vet jag inte tillräckligt mycket då kan det bli jättetokigt och jag får en felaktig attityd" (Ip2)

När det handlar om vilka attityder social arbetare har så belyser intervjupersonerna olika saker. En intervjuperson säger:

"Annars har vi inte någon speciell attityd eller så, att man är nedlåtande eller så" (Ip1)

och en annan säger:

"Det är klart det finns attityder, det finns det väl alltid, men jag tycker att det har blivit bättre, fast det kanske beror på att jag har blivit hemmablind" (Ip4)

Intervjupersonerna pratar också om att med erfarenhet så förändras attityderna. De berättar att man är mer skeptiskt om man inte tidigare mött personer med en funktionsnedsättning och att det är lättare att vara mer hård mot personen då. Detta är något som även forskning visar, i Golding och Rose (2014) studie beskrivs det att personer som arbetat länge har en tendens att ha en positivare attityd jämfört med personer som inte arbetat lika länge. Hein m.fl. (2011) konstaterar att desto mer kontakt man har med personerna reducerar de negativa attityderna avsevärt. Har man inte tidigare träffat personer med en funktionsnedsättning eller träffar de

väldigt sällan så är risken att man har en felaktig attityd, något som ofta chefer eller tjänstemän hamnar i berättar intervjupersonerna. Även detta tar Golding och Rose (2014) upp i sin studie, att det finns en osäkerhet i hur man ska bemöta personerna om man inte har någon erfarenhet av det. Dessa personer är ofta kvar i det gamla och ser inte möjligheterna. En av intervjupersonerna beskriver det här med att träffa en person med funktionsnedsättning så här:

“Träffar jag aldrig en sån person så är det klart att jag första gången blir lite, oh, hur pratar man med den här personen, men har jag mött en person flera gånger så är det ju inga problem” (Ip2)

Samtliga av intervjupersonerna är medvetna om attityders betydelse och pratar bland annat om att det är viktigt att stärka individen och inte klappa på huvudet. Om de märker av negativa attityder vill de också påverka dessa till det bättre, genom att informera, berätta och förklara så att personen får mer kunskap och därmed kanske ändrar sin attityd. Roush (1986) skriver om att det är de professionellas uppdrag att till viss del upplysa övriga samhället, något som våra intervjupersoner tar på sig. Två av intervjupersonerna pratar om att vara kvar i det man är i, det behöver inte handla om att det finns negativa attityder, men det är inte heller särskilt positiva attityder. En av intervjupersonerna säger så här:

“För är det så att man är i en kultur, på en arbetsplats så, den behöver inte vara dålig, men den är heller inte utvecklande. Man kan bli trygg, men man kan bli lite insnöad. Då är det bra att få input från andra så man får en tankeställare” (Ip3)

Deltagarna pratar även om att ifall de bara är kvar i sina egna tankar så utvecklas de inte, men om de då läser något om att någon gör på ett vill sätt, så kan det bli att inställningen och även attityden förändras.

Personen, inte funktionsnedsatt

Något som samtliga deltagare pratade om var de positiva attityderna som de mer och mer märkte av, både inom yrket och generellt i samhället. De pratar om att alla kan utvecklas och att se de positiva sidorna hos varje individ. En av intervjupersonerna uttrycker sig så här:

“Alla människor kan utvecklas, de gör det i olika takt och skepnader, men alla kan utvecklas” (Ip3)

En annan säger så här:

“Det finns inget som är omöjligt” (Ip2)

Detta är något som Morin m.fl. (2013) också skriver om, att kunskap om en persons kapacitet kan leda till en mer positiv attityd gentemot personerna. Något som intervjupersonerna också pratade om var samhällets del, att funktionsnedsättning inte behöver leda till funktionshinder,

vilket även nämns i de mänskliga rättigheterna. Personer kan ha speciella behov, men om de tillrättalägger dem så är de inte speciella längre. En av intervjupersonerna säger:

“Ser man det som att det är miljön som är funktionshinder. För det är ju så att får du ha dina glasögon så är det inget hinder” (Ip4)

Professionen

Socialarbetares attityder handlar mycket om vilken inställning de har. Alla intervjupersoner beskriver att de pratar om personer med funktionsnedsättning på ett bra och mjukt sätt. En intervjuperson upplever att skällsord helt har försvunnit. Tre av intervjupersonerna beskriver att språket har betydelse, både för personerna, men även för synsättet gentemot personerna. Detta bekräftas i en utredning där det beskrivs att språket har förändrats mycket för att undvika stigmatisering för personerna (SOU 1998:16) En deltagare anser att personerna är så mycket mer än deras insats och att hon därför började använda ordet hyresgäster istället för brukare. Hon beskriver det så här:

“Vi pratar ju om de människor som söker insatser som bra personer, en del som starka individer” (Ip3)

Samma intervjuperson beskriver att språket har förändrats i hur personerna själva kan berätta om deras funktionsnedsättning och vad det innebär för problematik för just den individen och att det är helt okej i dagens samhälle. Hon säger så här:

“Så det är helt okej att jag heter och jag har aspergers och det här är min problematik och det här är mina starka sidor och det här behöver jag hjälp med och det här klarar jag själv” (Ip3)

en annan intervjuperson uttrycker sig så här:

“Det är klart att det måste kännas bättre att istället för att bli kallad idiot säga att man har en funktionsnedsättning” (Ip2)

Tre av intervjupersonerna anser att det är viktigt att hela tiden påminna varandra på arbetsplatserna om hur man pratar om personerna. Intervjupersonerna anser även att det är viktigt att våga prata om värderingsfrågor, då det annars är lätt att fastna i saker, för att det är så det alltid har gjorts. En intervjuperson beskriver det så här:

“Får man låta på ett visst sätt på en arbetsplats så sänker man moralen och attityderna hamnar under bordet” (Ip4)

6.2 Frågeställning 2: Hur kan socialarbetares bemötande se ut gentemot personer med en funktionsnedsättning?

Bemötande

Alla intervjupersonerna anser att de har ett gott bemötande gentemot personerna och intervjupersonerna var överens om att ett bra bemötande är otroligt viktigt, att man ska bemöta andra på ett respektfullt sätt. Detta stämmer inte överens med det som framkom i rapporten, där det påvisas att det finns stora brister i bemötandet (SOU 1999:21). En av intervjupersonerna beskriver bemötandet så här:

“Det viktiga är att se människan och vara nyfiken, nyfiket intresserad på ett respektfullt sätt” (Ip2)

De hade dock lite olika syn på vad som var viktigt att tänka på vid bemötandet. Några av intervjupersonerna ger en mer praktisk bild över vad som är viktigt att tänka på. Att man ska ha korta möten och tänka på att informera om vart mötet ska hållas och hur länge se ska sitta, för att personen ska känna sig så trygg som möjligt. Två av intervjupersonerna beskriver språket som en viktig del i bemötandet, något som även en statlig utredning bekräftar (SOU 1998:16). Det är lätt att vara för snabb och lägga orden i munnen på personerna så det är viktigt att ta sig tid att lyssna. Något som också är viktigt att tänka på är att inte använda för många ord då det kan bli svårt för personerna att förstå, något som bekräftas av Roush (1986) studie där det framkom att socialarbetare måste vara uppmärksamma på varje individs behov av förtydligande. Det är även viktigt att vara lyhörd, öppen och ärlig. En av intervjupersonerna säger så här:

“Att man frågar upp och är ärlig och visar på att jag vet att du har svårigheter och jag vill göra det bästa mellan oss två så hur kan vi göra för att detta kan bli bra för dig” (Ip1)

Tre av intervjupersonerna nämner att det är viktigt att tänka på att de befinner sig i en maktposition gentemot personen och att det är viktigt att inte använda maktspråk och att möta personerna där de är. Att vara medveten om att man som professionell befinner sig i en maktposition är något som Lewin (2011) beskriver som en viktig faktor, men att det är nödvändigt med en maktposition för att tillförsäkra personen ett gott liv. Det är även viktigt att smitta med ett lugn då personerna reagerar på den professionellas sätt att vara. En av intervjupersonerna beskriver det så här:

“Att man smittar med lugn och kan man inte det så måste jag ta ansvar och backa därifrån istället för att ha en maktkamp” (Ip4)

Det är bara en av deltagarna som nämner engagemang som en viktig faktor i fråga om bemötandet. Intervjupersonen menar att det är lätt att bli för professionell i professionen, hon säger dock att det är något hon måste vara, men anser att engagemanget och värmen är otroligt viktigt för att komma någonstans.

När det handlar om ifall bemötandet ser olika ut beroende på om de vet att de ska möta en person med en funktionsnedsättning jämfört med om personen inte har det så anser tre av intervjupersoner att det finns en viss skillnad. Flera av deltagarna nämner att det är viktigt att tänka sig för, vad det är som ska förmedlas idag och att de i själva mötet använder ett språk

som personerna förstår. Två av intervjupersonerna nämner också att de förbereder sig på annat sätt, att det tittar på vilket material de behöver ta med sig för att göra det lättare för personen att förstå. Det bästa är om det på förhand finns information om vad som är personens svårigheter så att mötet går att anpassa efter personens behov, att det blir mer individanpassat. Två av intervjupersonerna beskriver det så här:

“Jag kan också förbereda mig mer om jag behöver ha med något skriftligt eller bilder” (Ip3)

“Det är väl om jag vet att personen har påtagliga svårigheter så utsätter jag inte den för det” (Ip4)

Samtliga deltagare är överens om att kunskap om hur ett bra bemötande ska vara är viktigt, att kunskapen gör att bemötandet blir ett annat. Detta bekräftas av Golding och Rose (2014) studie där de skriver att erfarenheter av att arbeta med personerna gör att bemötandet blir bättre. En av intervjupersonerna beskriver att kunskapen och erfarenheterna har gjort att sättet att tänka blivit annorlunda. Det beskrivs så här:

“Vi behöver vara medvetna om att personerna vi möter har svårt att sortera. Vad är det jag säger och vad är viktigt att lägga på minnet?” (Ip3)

En annan intervjuperson beskriver att den största insikten som infunnit sig gällande personer med funktionsnedsättning är att det handlar om att vara medveten om vad funktionsnedsättningen ger för konsekvenser och vad det blir för svårigheter för personen. Detta är något som även Morin (2013) kommer fram till i sin studie, att kunskap om vad funktionsnedsättningen kan leda till, bidrar till en positivare inställning. Att konsekvenserna är viktigare att ha kunskap om än själva funktionsnedsättningen. En annan intervjuperson har en liknande uppfattning och anser att social arbetare måste se till varje individs behov, vilka svårigheter har personen och vad är det som personen behöver hjälp med. Kunskapen har även lett till att man har lärt sig att ställa följdfrågor för att se om informationen gick fram som det var tänkt. Det beskriver intervjupersonen så här:

“gjorde jag det tydligt, kan du förklara vad jag menade? och då kan jag höra lite grann, att det här var inte det jag hade tänkt att du skulle förstå det som och då får jag ta om det igen” (Ip1)

Personer, inte funktionsnedsättning

Att se till individer och inte generalisera var något som intervjupersonerna tyckte var viktigt. Alla fyra pratade om att det var viktigt att se människan, en av dem pratar om att även fast en person har en funktionsnedsättning, så har personen styrkor och saker den är duktig på. En annan deltagare beskriver det som att bara för att en person har fått en diagnos så innebär det inte att individen är lika som alla andra som har samma diagnos utan personen är först och främst sig själv. Intervjupersonerna såg till viss del den mångfald som finns i gruppen, detta är något som mänskliga rättigheter har som en viktig punkt. För att inte generalisera och bemöta personer mer individanpassat sa en person så här:

“Vi brukar också fråga, vad innebär det för dig, vilka svårigheter har du, vill du jag ska tänka på något” (Ip1)

Professionen

Socialarbetare har en viktig roll i bemötandet gentemot personerna. En av intervjupersonerna beskriver att reaktionerna som kommer från personerna är beroende av hur deras professionella bemötande är. Hon menar att det är socialarbetarna som måste anpassa sig då det inte per automatik går att förändra personen. Intervjupersonen uttrycker sig så här:

“Det vi kan påverka är ju oss själva, i vårt bemötande, att personerna reagerar på det” (Ip4)

6.3 Frågeställning 3: Hur kan socialarbetares kunskap se ut gällande funktionsnedsättningar?

Kunskap

Intervjupersonerna hade en delad bild över ifall de själva hade nog mycket kunskap om olika funktionsnedsättningar. Tre stycken uttrycker att de har en grundkunskap kring området, men att de vill lära sig mer. En av intervjupersonerna höll inte med och säger så här:

“Ja, jag tycker att jag har tillräckligt med kunskap” (Ip2).

Alla delar dock synen om att det behövs mer kunskap och att det hela tiden finns mycket att lära, en intervjuperson uttrycker det såhär:

“Jag tror absolut att vi skulle behöva fylla på, jag tror inte att det är någon nackdel, att man skulle kunna studera vid sidan om” (Ip3).

Det fanns en delad bild kring hur de såg på utbildningar, en av intervjupersonerna ansåg att hon inte fick gå de utbildningar som behövdes, medan en annan ansåg att hon fick delta i många olika utbildningar. De andra två delade bilden av att utbildning inte var något som serverades eller erbjöds till dem, att det är en tid- och kostnadsfråga, men att cheferna inte var främmande med att säga ja ifall de hade önskemål om någon speciell utbildning. Utbildning är en viktig faktor för att kunna tillgodose sig den kompetens som behövs för att ge personerna rätt stöd, något som finns som en punkt inom de mänskliga rättigheterna.

När det handlar om vad andra professionella inom deras område har för kunskap så visar det sig att det finns skillnader. De tycker generellt att deras kollegor har kunskap om personer med en funktionsnedsättning, men att vidden av denna kunskap beror bland annat på hur länge de arbetat och vilken utbildning de har.

“Många har en utbildning och en lång erfarenhet, medan många nya inte har det och där måste vi själva se till att fylla på” (Ip2).

En annan aspekt som påverkar kunskapsnivån är ifall de har egen privat erfarenhet och om de har jobbat på ett arbete där de mött människor med olika diagnoser. Det som går att se bland intervjupersonernas svar är att det inte finns någon mall över vilken kunskap som de professionella bör ha inom ämnet. Detta är något som socialstyrelsen också har skrivit om, att det saknas enhetliga krav på kunskap, färdigheter och förhållningssätt som personal inom socialtjänsten ska ha (Socialstyrelsen, 2007)

Att kunskapsnivån påverkar arbetet är något som samtliga intervjupersoner håller med om. En av intervjupersonerna säger:

“När man träffar en människa som har svårigheter så vill man inte tappa den efter tre sekunder, på en del ser du direkt när de slår av, på andra är det svårare. Är det kört eller kan du få tillbaka personen, har du sådan kunskap och är öppen för att se samspelet så kanske jag kan få tillbaka personen” (Ip3).

En av de andra intervjupersonerna säger:

“Sen tror jag också att mycket handlar om självkännedom, att man vet vart man har sig själv och vet att det påverkar andra. (Ip4).

De beskriver också att kunskap är viktigt, att annars kan det bli så att man behandlar personerna på ett felaktigt sätt samt att man genom kunskap kan förstå varför något blev som det blev och på så sätt kanske det går att undvika nästa gång. Genom kunskap har också intervjupersonerna fått en medvetenhet över hur stor variation det är mellan personer som har en funktionsnedsättning. När de har förstått det så har de arbetat mindre generellt och sett mer till individens förutsättningar.

Alla de fyra intervjupersonerna tycker att kunskap är viktigt. De beskriver hur de försöker dela kunskap med varandra, att de läser mycket litteratur för att öka sin kunskap samt att de försöker sprida sin kunskap för att ta bort myter, fördomar och stigmatisering.

Intervjupersonerna beskriver också att kunskap är något som för dem framåt i arbetet, en av intervjupersonerna säger:

“Det är sådant som gör det ännu roligare i jobbet, att det finns nya kunskaper, att det är nytt man kan ta till sig av och ändra och så” (Ip1)

6.4 Frågeställning 4: Hur kan attityder, bemötande och kunskap ha förändrats genom åren?

Förändringar

Alla intervjupersoner är överens om att det har skett stora förändringar under de senaste 20 åren. De har lärt sig att det mesta går att förändra, det finns en tillit till att det går att förändra, men det tar tid. En av intervjupersonerna säger att förut skulle alla personer bemötas på samma sätt, men att det idag är det mer individanpassat. En annan intervjuperson säger att det har blivit en större medvetenhet om bemötande idag, hon beskriver det så här:

“Jag tror att man är medveten idag, om att mitt bemötande är avgörande för hur du ska reagera. Vi har gått från att skylla allt på någon annan till att ta upp spegeln själv och se vad jag gjorde” (Ip4)

Kunskapen om att möta personer är i dag större än den var förut, något som alla intervjupersoner delar uppfattning om. Det har hänt väldigt mycket och det finns en större kunskap och förståelse. Två av intervjupersonerna berättar att det är viktigt att frågå att det inte handlar om att uppfostra eller fostra personerna utan att det handlar om att stödja dem där de befinner sig. Det här med att uppfostra personerna är något som Lewin (2011) skriver fortfarande förekommer på vissa arbetsplatser. Det är viktigt att varje individ får det stöd den behöver eftersom alla är olika individer. En av intervjupersoner beskriver det så här:

“Det som har förändrats mest tror jag är att trots vilken diagnos man har drar man inte alla över samma kam längre” (Ip3)

Intervjupersonerna nämner även att de tittar på vad forskning har visat och att de utifrån det ser förändringar. En intervjuperson beskriver det så här:

“Gud vad de som växte upp har blivit utsatta för teorier, metoder och förhållningssätt” (Ip4)

Synen på att kunskap är viktigt har även förändrats. Nu finns det ett intresse om att lära sig mer tycker en intervjuperson. Kunskapen om att vad som kan göras och hur det kan göras har blivit mer tydlig. En intervjuperson beskriver att det exempelvis inte bara går att lämna ut ett schema och tro att personen ska klara av det. Samma intervjuperson beskriver att inställningen har förändrats, dels att de inte klarar av att skapa en förändring själv utan att de måste samarbeta med andra grupper, men även den del som handlar om ifall personer med funktionsnedsättning bör skaffa barn. Intervjupersoner beskriver det så här:

“Det har ju ändrats otroligt mycket, även jag har ändrat min inställning, som många gånger förut då man tänkt, man ska inte ha barn när man har sådana svårigheter, det går inte” (Ip1)

Alla intervjupersoner tycker att det skett en stor förändring i exponeringen av personerna. Att idag syns de, jämfört med förr då de var inlåsta på institutioner eller gömda i källaren, något som är en bidragande orsak till de attitydförändringar som skett. Golding och Rose (2014) studie visar att socialarbetarna har en viktig roll i att inkludera personer med funktionsnedsättning i samhället, något som påverkar attityderna. Två av intervjupersonerna är dock rädda för att det på senare tiden har blivit lite för mycket exponering och anser att det behövs en balans. En annan bidragande orsak till attitydförändringarna är att det är många offentliga personer som trätt fram och berättat om sina funktionsnedsättningar. En intervjuperson beskriver det så här:

“Sen naturligtvis handlar det om att det är mycket sportprofiler och kändisar, det går ut mycket mer folk som berättar om sina funktionsnedsättningar, att det här har jag lärt mig att leva med, något som gör det lättare också” (Ip4)

En annan deltagare säger:

Ica reklamen, det var helt otänkbart förut” (Ip3)

En av intervjupersonerna beskriver att de idag inte har samma långvariga kontakt med personerna, som de hade förr. Idag finns öppen och sluten vård, psykiatrin och socialtjänsten. Förr var allt det hopslaget under samma tak. Tillgängligheten hos myndigheterna har blivit sämre, vilket inte motsvarar de mänskliga rättigheterna. I konventionen finns tillgänglighet med som en viktig punkt för att kunna tillfredsställa personernas behov.

Samtliga intervjupersoner anser att attityderna inom professionen har blivit betydligt bättre än tidigare, men att det fortfarande finns kvar lite av de gamla attityderna om att man ska vårda och ta hand om personerna. En intervjuperson beskriver det så här:

“Det har blivit bättre, men det är ju aldrig perfekt” (Ip2)

En annan intervjuperson berättar att en annan förändring som skett är att nu ska personer som har en funktionsnedsättning få sina behov av fritidsaktiviteter tillfredsställda utanför stöd och service. Det är på samhällets ansvar att se till att personerna får en meningsfull fritid som de har rätt att välja utifrån sina egna behov. Detta är något som är förenligt med både mänskliga rättigheter och LSS-lagen, att personerna ska integreras i samhället.

7. Diskussion

7.1 Inledning diskussion

När det gäller attityder framkom det att dessa har blivit mer positiva, men att det fortfarande finns kvar gamla attityder mot målgruppen som är mindre positiva. Alla intervjupersoner anser att de har ett gott bemötande gentemot målgruppen. De är även eniga om att de tänker mer kring sitt bemötande idag. Resultaten visar att det bland de fyra intervjupersonerna finns en delad bild över hur social arbetares kunskap ser ut gällande funktionsnedsättningar, det har dock skett en förbättring över tid. Alla intervjupersoner anser sig ha en bättre kunskap idag om de olika funktionsnedsättningarna, men det kommer hela tiden nya diagnoser som gör att de måste hålla sig uppdaterade. Förändringar har skett kring social arbetares attityder, bemötande och kunskap gentemot personer med en funktionsnedsättning, bland annat finns det en större tilltro till att även om en person har en funktionsnedsättning så klarar hen av mycket saker. Man har gått från att titta på det som inte fungerar till att stärka det som faktiskt fungerar i personernas liv.

7.2 Diskussion attityder, bemötande och kunskap

Mycket av det som framkom i studien stämmer överens med den tidigare forskningen bland annat att mer kunskap och erfarenheter leder till ett bättre bemötande och en mer positiv attityd gentemot gruppen. Detta säger sig nästan självt att desto mer kunskap du har desto bättre kan du bemöta personerna och ju mer kunskap du har desto mindre "felaktiga" attityder har du. Det som är intressant i denna studie är att alla intervjupersoner ansåg sig ha ett gott bemötande gentemot personerna, något som inte stämmer överens med tidigare forskning som påvisar att det finns stora brister i bemötandet. Det är dock intressant i detta resultat att intervjupersonerna nämner olika saker som de anser är viktigt. Det är en ganska stor skillnad i ålder på intervjupersonerna och de har olika kompetens då de arbetat inom olika områden vilket kan påverka deras syn av vad de anser är det viktigaste att tänka på i bemötandet. Gällande bemötande kan man även fråga sig vad ett gott bemötande är, något som vi inte frågade efter, men kanske borde ha gjort. Ett gott bemötande kan innebära många olika saker och det är inte säkert att intervjupersonerna tänkte lika kring vad ett gott bemötande innebär. Förutom att de kanske inte tänker lika kring vad ett gott bemötande är så kan det nog skilja sig i hur personer med en funktionsnedsättning skulle beskriva ett gott bemötande. Dessa två kan nog skilja sig åt och det kan vara en av anledningarna att det som framkom i SOU 1999:21 inte stämde överens med studiens resultat.

Socialarbetare befinner sig i en maktposition gentemot personerna, vilket gör att personerna de arbetar med alltid befinner sig i underläge. Därför är det viktigt att socialarbetarna är medvetna om den maktbalans som råder i mötet och försöker befinna sig på deras nivå. Är man som professionell inte medveten om det är risken stor att bemötandet inte blir bra. Här är kunskap en viktig del, med kunskap om sin egen roll så blir man mer medveten om den ojämna maktbalansen som finns. Forskningen visar att många personer med funktionsnedsättning känner sig dåligt bemötta av de professionella, något som kan indikera att de professionella inte är medvetna om sin egen roll och den makt de har i mötet. Som det

framgår i resultatet är de flesta medvetna om att de har makt och att det är något de måste ha för att kunna hjälpa personerna, däremot är det viktigt att makten används på rätt sätt och att det inte förekommer översitteri gentemot personerna som är i behov av stöd och hjälp.

Språk är en betydande del i detta ämne, att det skett en stor förändring kring språket är något positivt och något som våra intervjupersoner också berättar. Naturligtvis finns det en skillnad i om personen blir kallad idiot eller om personer säger sig ha en funktionsnedsättning. Vissa anser att språket hänger ihop med de attityder som finns och att vissa ord verkar stigmatiserande för personerna. Det är svårt att ändra vad ett ord står för, något som lett till att det genom åren skapats nya ord kring gruppen personer med funktionsnedsättningar. Varje gång det har skett ett byte i vilket ord man använder så har det även skett förändring i föreställningarna om gruppen. Exempelvis när det gick från att säga funktionshinder till funktionsnedsättning så gick det från att vara personens egna problem till att det var samhället som skapade problemet. För att få bort de fördomar som idag finns så behövs ytterliga nya ord. Något som är aktuellt idag är att man inte kallar de man möter för brukare utan som vi såg exempel på, hyresgäst. Det finns många värderingar och tankar som är kopplade till olika ord och de ord som används borde vara de ord som personerna själva vill ska användas om dem.

Om man ser till de mänskliga rättigheterna så visar resultatet av studien att vissa delar uppfylls, medan andra delar behöver arbetas mer med. När det bland annat handlar om att se mångfalden hos personer med funktionsnedsättningar så finns det mer som skulle behöva göras. Intervjupersonerna berättar bland annat att de tänker på vissa saker när de ska träffa en person med en funktionsnedsättning. De säger att de ser mångfalden, men om de gör det fullt ut skulle de då behöva tänka på speciella saker när de möter en person med en funktionsnedsättning? Om de såg mångfalden fullt ut så skulle de inte behöva förbereda sig på något speciellt sätt när de möter en person med en specifik diagnos utan se från individ till individ med vad som behöver anpassas.

Idag ska allting vara individanpassat utifrån varje persons behov, vilket är bra. Samtidigt säger lagen att personerna ska integreras i samhället så långt det går och delta i samhället på lika villkor som andra. Ibland känns det som att individanpassningen inte gör att personerna kommer ut i samhället utan att det byggs speciallösningar för att uppfylla den enskildes behov. Vart går gränsen för hur mycket som ska individanpassas för personerna? Resultatet i studien visar att personerna integreras mer och mer i samhället, bland annat att det inte längre är "stöd och service" som ska ha hand om kultur och fritid, utan att detta ska ligga under just kultur och fritid. Så behöver det bli med samtliga delar som finns i samhället. Från början när LSS kom så var det bra att allt fanns på samma ställe, för att förhindra att personerna blev diskriminerade och inte få samma möjlighet att delta i samhället, men nu är det dags att börja arbeta mer med integreringen. Ett steg i rätt riktning är just att "kultur och fritid" även ser till att det finns kultur och fritid för denna grupp. Genom en integrering där det är en självklarhet att det är samma enhet inom kommunen som sköter ett visst område för samtliga medborgare och där resurser finns att även fixa det för utsatta grupperna så kan attityderna förändrats. Att alla medborgare har samma möjligheter och har samma värde blir då mer tydligt. Så länge det

finns en enhet som bara jobbar med exempelvis alla frågor som rör personer med funktionsnedsättningar blir det en stigmatisering. Det är dock viktigt att inte förlora kunskapen kring detta område även om det skulle bli en uppdelning och sammanslagning med övriga samhället.

En viktig punkt som står i MR är att medvetandet ska höjas om kapaciteten som finns hos personer med funktionsnedsättningar, detta är något som syns i resultatet av studien. Intervjupersonerna pratar mycket om detta, att nu tror man mer på individerna och att de kan saker, de ser möjligheter. En sak som även intervjupersonerna tar upp är var lagom är, vi har gått från att gömma personerna i källaren till att de får egna program på tv. Är det rätt sätt att gå, vissa tycker det. Något som är viktigt att fundera på är om personerna får synas för att de är dem de är, eller om de får synas för att de har en funktionsnedsättning. Det är viktigt att de får synas, men det är också viktigt att de får synas på rätt sätt. Exploateringen av personerna har blivit stor, men frågan är om det bidrar till att övriga samhällsmedborgare får en större förståelse och en mer positiv attityd eller om det bara ökar bilden av att de är lite annorlunda och konstiga. Det måste finnas en balans och exploateringen måste ske med de rätta avsikterna.

7.3 Diskussion metod

Resultatet bygger på fyra intervjuer, dessa intervjuer skedde med personer som var högre uppsatta inom socialtjänsten, vilket är något som kan ha påverkat resultatet. Genom att de var högre uppsatta så var det generellt så att de inte träffade personer med en funktionsnedsättning lika ofta som kanske en individ som bara jobbar med exempelvis handläggning gör. Att de inte träffar dessa individer lika mycket kan ha betydelse i resultatet på lite olika sätt. En tolkning är att eftersom de inte träffar personerna lika ofta så kan de mindre vilket i sin tur leder till att vårt resultat kanske hade blivit annorlunda om vi hade intervjuat de som exempelvis arbetar på en gruppboende eller anställda inom daglig verksamhet. Däremot har de en stor överblick om vad som händer inom deras område vilket gör att de kunde ge en generell bild över hur bemötande och attityder ser ut i deras ansvarsområde. En annan tolkning är att eftersom de har en högre position så vet de "det rätta" svaret på frågorna, hur de ska arbeta, men de kanske inte är så arbetet sker i teorin. Risker finns att de vill värna om sin egen arbetsplats och få den att framstå som bättre än vad den är.

Genom att studien bygger på en kvalitativ metod istället för en kvantitativ så går inte resultaten att generalisera på samma sätt. En kvantitativ metod med exempelvis enkäter hade gett en bredare bild än dessa fyra intervjuer. Dock är risken stor att det då skulle gå förlorat viktig information som vi genom intervjuerna fick möjlighet att fånga upp. En enkät skulle också kunna ge en felaktig bild då deltagarna skulle ha möjlighet att läsa frågorna upprepade gånger och svara med de det själva upplevde som mest fördelaktigt. Genom att intervjupersonerna inte fick läsa frågorna i förväg så hade de inte möjligheten att fundera ut vad "rätt" svar var, något som gör att svaren upplevs som mer genuina. Att studien bygger på en kvalitativ metod innebär även att vi som forskare har en del i hur resultatet blir. Vi är

människor och det man måste ha i åtanke är att vi påverkar personer. Även fastän vi inte ställde ledande frågor utan utgick från intervjuguiden där det var öppna frågor så kan vår närvaro ha påverkat intervjupersonerna. Hade vi däremot valt en kvantitativ metod med enkäter hade det inte funnits samma utrymme för yttre påverkan av forskaren. Det kan även finnas saker som intervjupersonerna inte känner sig bekväma med att berätta i ett samtal, men som de skulle kunna skriva om de var anonyma. I och med att det är en fysisk intervju där vi forskare vet vem personen är, kan påverka intervjupersonernas vilja att vara totalt ärliga. Eftersom vi inte ställde frågor av extremt känslig karaktär tror vi ändå att intervjupersonerna svarade ärligt på våra frågor och gav en relativt rättvis bild över deras verksamheter,

En svaghet med studien är hur urvalet gick till, tipsen om vilka vi kunde kontakta kan ha varit skevt, att de personer vi fick tips om var sådana personer som hade en åsikt om ämnet och att resultatet kan speglas av detta. Dock var denna metod den mest lämpade för studien då det var tidseffektivt och vi på ett enkelt sätt fick kontakt med personer som stämde överens med våra kriterier för intervjuperson. Om urvalsramen hade varit större så skulle resultatet kunna ses som mer tillförlitligt och en totalundersökning bland alla chefer som jobbar med dessa personer hade kunna gett en ännu bättre tillit till resultatet, men detta var totalt orimligt med tanke på den korta tid vi hade. Ett urvalsförfarande som kanske hade varit bättre var om vi inte intervjuade de personer vi fick tips om, i och med att de inte hade samma arbetsuppgifter utan att vi istället bara hade intervjuat exempelvis chefer. Ett annat sätt att få tag på intervjupersoner hade varit att skicka ut mail till alla inom vår urvalsram och att de sedan fick anmäla sitt intresse till om att delta i studien. Att vi sedan utifrån det lottade ut fyra personer av dessa. Vår studie handlade dock om att undersöka hur det kan se ut och med det syftet och tidsramen vi hade, fungerade vårt urvalsförfarande bra.

Två av de fyra intervjupersonerna hade specialkunskap inom området, något som kan ha påverkat resultatet. Detta kan vara en orsak till att resultatet blev brett och inte visade en enhetlig bild när det kommer till vissa frågor. Om alla hade haft samma position inom socialtjänsten, men tillhört olika sektioner hade resultatet kanske blivit annorlunda och bilden hade kunnat bli mer samstämmig. Det finns dock ingen garanti att resultatet blivit annorlunda på grund av det. Att två intervjupersoner hade specialkunskap gav istället en mer tydlig bild, då dessa intervjupersoner kunde berätta mer utförligt kring ämnet de var specialiserade på än de andra två som gav en mer övergripande bild.

7.4 Framtida forskning

Resultaten av denna studie är viktiga för att visa att det har skett en förändring i hur socialarbetare tänker kring dessa frågor. Det är viktigt att stanna upp ibland och fundera kring varför vi gör saker och ting så att man inte bara kör på utan att ha något egentligt mål. Mycket har blivit betydligt bättre för personerna, men än finns det mycket kvar att arbeta med. Attityderna har blivit mer positiva än tidigare, men som resultatet visar finns det fortfarande negativa attityder, något som det måste arbetas med för att omvända det negativa till något positivt. Att sprida kunskap är en viktig del i det arbetet. Även om intervjupersonerna ansåg sig ha ett gott bemötande tror vi att det finns saker kvar att arbeta

med där också. Framförallt, vad är det viktigaste i frågan om bemötande, är det hur jag som professionell beter mig i mötet med personen eller är det de praktiska sakerna runt omkring som är det viktigaste? Med mer forskning kring området så kommer nog detta visa sig på sikt, en sak som alltid kommer vara viktigt är dock individens egna egenskaper. Har jag de egenskaper som gör att jag kan ge ett bra bemötande, inte bara att jag vet hur jag gör det, utan att individen jag träffar faktiskt känner av min energi på ett positivt sätt.

8. Litteraturförteckning

Bemötande. (u.å.). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 20 februari, 2016, från <http://www.ne.se>

Brown, T., Mu, K., Peyton, C. G., Rodger, S., Stagnitti, K., Hutton, E., ... & Wu, C. Y. (2009). Occupational therapy students' attitudes towards individuals with disabilities: A comparison between Australia, Taiwan, the United Kingdom, and the United States. *Research in developmental disabilities, 30*(6), 1541-1555.

Bryman, A. (2012). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Flatt-Fultz, E., & Phillips, L. A. (2012). Empowerment training and direct support professionals' attitudes about individuals with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities, 16*(2), 119-125.

Förenta Nationerna (2014). *Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning: Sammanfattande slutsatser avseende Sveriges första rapport*.

Golding, N. S., & Rose, J. (2014). Exploring the attitudes and knowledge of support workers towards individuals with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities, 17*44629514563777.

Hein, S., Grumm, M., & Fingerle, M. (2011). Is contact with people with disabilities a guarantee for positive implicit and explicit attitudes?. *European Journal of Special Needs Education, 26*(4), 509-522.

Kalman, H. & Lövgren, V. (2012). *Etiska dilemman*. Malmö: Gleerups utbildning AB

Klooster, P. M., Dannenberg, J. W., Taal, E., Burger, G., & Rasker, J. J. (2009). Attitudes towards people with physical or intellectual disabilities: nursing students and non-nursing peers. *Journal of advanced nursing, 65*(12), 2562-2573.

Krahé, B., & Altwasser, C. (2006). Changing negative attitudes towards persons with physical disabilities: An experimental intervention. *Journal of Community & Applied Social Psychology, 16*(1), 59-69.

Larsson, S. (2005). *Kvalitativ metod - en introduktion*. I L. Lilja & K. Mannheimer (Red). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. (s.91-128). Lund: Studentlitteratur

Lewin, B. (2011). *För din skull, för min skull, eller för skams skull? Om LSS och bemötande*. Lund: Studentlitteratur

Magne - Holme, I. & Krohn - Solvang, B. (1997). *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur

Morgan, P. E., & Lo, K. (2013). Enhancing positive attitudes towards disability: evaluation of an integrated physiotherapy program. *Disability and rehabilitation*, 35(4), 300-305.

Morin, D., Crocker, A. G., Beaulieu- Bergeron, R., & Caron, J. (2013). Validation of the attitudes toward intellectual disability–ATTID questionnaire. *Journal of Intellectual Disability Research*, 57(3), 268-278.

Nr 12 Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, SÖ 2008:26 [Elektronisk resurs]. (2014).

Regeringens proposition 2008/09:28 *Mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning*

Roush, S. E. (1986). Health Professionals as Contributors to Attitudes Toward Persons with Disabilities A Special Communication. *Physical Therapy*, 66(10), 1551-1554.

SFS 1993:387. *Lag om särskild stöd till vissa funktionshindrade*. Hämtad 22 maj, från Riksdagen, https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-1993387-om-stod-och-ser_sfs-1993-387/

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Hämtad 22 maj, från Riksdagen, https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453/

Socialstyrelsen (2007). *Socialt arbete med personer med funktionsnedsättning: förslag till kompetensbeskrivning för handläggare*. [Broschyr] Stockholm: Socialstyrelsen. Från: http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/9032/2007-110-6_20071106.pdf

SOU 1998:16. *När åsikter blir handling*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. Från: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/1998/01/sou-199816/>

SOU 1998:21. *Arbetsförhållanden och attityder*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. Från: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/1998/09/sou-1998121/>

SOU 1999:21. *Lindqvists nia: nio vägar att utveckla bemötandet*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. Från: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/1999/03/sou-199921/>

SOU 1998:48. *Kontrollerad och ifrågasatt: intervjuer med personer med funktionshinder*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

SOU 1998:16. *När åsikter blir handling: en kunskapsöversikt om bemötande av personer med funktionshinder*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilaga 1

Intervjuguide

Grundfrågor:

Kön:

Ålder:

Vad arbetar du med?

Vad har du för arbetsuppgifter?

Hur länge har du arbetat?

Hur länge har du arbetat med dina nuvarande arbetsuppgifter?

Utbildning:

Vidareutbildning?

Bemötande

Vad anser du är viktigt i bemötandet med personer med funktionsnedsättning?

- Varför anser du att just det är viktigt?

Skiljer sig ditt bemötande beroende på om du vet att personen du möter har en funktionsnedsättning?

- På vilket sätt?
- Tänker du på något speciellt när du möter en person med en funktionsnedsättning?

Har du någon bild över hur andra inom yrket bemöter personer med en funktionsnedsättning?

- Märker du av någon stigmatisering?
- Finns det yrkesgrupper som du anser bör förbättra sitt bemötande?

Tycker du att ni har tillräcklig kunskap om hur ett bra bemötande med personer med funktionsnedsättning ska se ut?

- vad skulle behöva förbättras?

Hur har kunskapen om hur personer med funktionsnedsättning ska bemötas förändrats?

- Finns det idag mer kunskap om det?
- Har det skett förändringar ? - på vilket sätt?

För ett par år sedan ändrade bland annat socialstyrelsen så att man numer använder funktionsnedsättning istället för funktionshinder. Har ni haft någon sådan ändring?

- Hur upplever du den förändringen ?

Tycker du att vikten av ett bra bemötande har förändrats över tid? Tidsperspektiv

- På vilket sätt?
- Hur har det sett ut?

Kunskap

Skulle du säga att du har bra/nog mycket kunskap om olika funktionsnedsättningar?

- på vilket sätt har du fått den kunskapen?
- Skulle du behöva förbättra kunskapen på något sätt?
- Har din kunskap förändrats? Hur?

Har du fått någon speciell utbildning ?

- Har du själv ordnat så att du fått mer utbildning?
- Erbjuds ni utbildningar?
- Tycker du att det behövs mer utbildning?

Skulle du säga att dina kollegor har bra/nog mycket kunskap om olika funktionsnedsättningar?

- på din enhet, övriga, samhället ?

Tror du att kunskapsnivån påverkar arbetet?

- Hur har din kunskap påverkat ditt arbete?
- Anser du att bättre kunskap leder till ett bättre jobb?
- Tror du kunskapsnivån påverkar hur du bemöter?
- Tror du att det påverkar vilka attityder som du har? andra har?

Attityd

Ser du några attityder mot personer med en funktionsnedsättning?

- Är det positiva eller negativa attityder?
- På vilket sätt yttrar sig attityderna?

Har du märkt skillnader på attityder mot personer med en funktionsnedsättning genom åren?

- Allmänt?
- På jobbet?
- Kollegor emellan?

Bilaga 2

Informationsbrev

Information om att undersöka professionellas attityd, kunskap och bemötande gentemot personer som har en funktionsnedsättning

Emelie Lundström och Josefin Höglund heter vi som vill genomföra undersökningen. Vi studerar 6:e terminen på socionomprogrammet vid Umeå Universitet och håller just nu på med vår kandidatuppsats.

Syftet med undersökningen är att ta reda på hur bemötande, attityder och kunskap ser ut. Undersökningen genomförs för att få en bild över hur det ser ut idag samt att se hur detta har förändrats genom tid.

Vi kommer undersöka detta genom individuella intervjuer med 4-6 deltagare. Vi har gjort ett kedjeurval vilket betyder att vi tagit kontakt med en person inom organisationen som tipsat oss om att du sitter på mycket kunskap inom området. Intervjuerna kommer ta ca 1 timme och kommer spelas in på ljudupptagning. Anledningen till att vi använder oss av ljudupptagning är för att det underlättar intervjusituationen samt analyseringen av materialet. Utan det hjälpmedlet är det svårt att uppfatta allt som sägs.

Konfidentialitet i undersökningen är av största vikt, vilket innebär att ingen obehörig kommer att få ta del av materialet. Materialet kommer att förvaras så att det bara är åtkomligt för oss som arbetar med undersökningen. Intervjudeltagarna kommer att avidentifieras i uppsatsen så att resultatet inte går att koppla till enskilda individer.

Ditt deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan avbryta ditt deltagande utan närmare motivering fram tills att vi har avidentifierat materialet och påbörjat analyseringen.

Ytterligare upplysningar om studien kan lämnas av oss som genomför studien och vi kan nås på:

Josefin Höglund: e-post: joha0278@student.umu.se Telefon.nr: 070-6906128

Emelie Lundström: e-post: emlu0086@student.umu.se Telefon.nr: 070-3520996

Handledare Tommy Andersson:

e-post: tommy.andersson@umu.se Telefon.nr: 090-786 54 36